

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE ÖDENEN KATKI PAYLARI İLE DİĞER ŞAHİS SİĞORTALARI İÇİN ÖDENEN PRİMLERİN VERGİ MATRAHINDAN İNDİRİMİ UYGULAMASI

● Nihat ARI ●

Vergi Denetmeni

1 - GİRİŞ

TBMM tarafından zorunlu kamu sosyal güvenlik sistemi 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile ihdas edilmiştir. Söz konusu kanunun akabinde 10.07.2001 tarih ve 24458 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4697 sayılı "Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile, yeni sisteme çeşitli vergi avantajları sağlanmıştır. 4697 sayılı kanunla, Gelir Vergisi Kanunu’nun ücretlerin vergilendirilmesi ile ilgili maddelerinde değişiklikler yapılmış ve vergi matrahının hesaplanması sırasında indirim konusu yapılan şahıs sigorta primlerinin kapsamına bireysel emeklilik katkı payları da dahil edilirken, indirim konusu yapılacak prim ve katkı paylarının üst sınırı yeniden tanımlanmıştır. Maliye Bakanlığı 10.08.2005 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 256 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği ile, bireysel emeklilik sistemi ve şahıs sigortaları için ödenen katkı payı ve primlerin gelir vergisi matrahının hesaplanmasında indirimi ve bu indirimle ilişkin olarak katkı payı ve primlerin belgelendirilmesi konularında yeni açıklamalar yapılmıştır. Makalemizde söz konusu tebliğde yapılan açıklamalara yer verilecektir.

2- BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE VE DİĞER ŞAHİS SİĞORTALARINA YAPILAN KATKI PAYI VE PRİM ÖDEMELERİNİN BELGELENDİRİLMESİ

Gelir Vergisi Kanunu’nun 63 ve 89’uncu maddeleri hükümleri gereğince, bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları ile diğer şahıs sigortaları için ödenen primler, belirli koşullarla, gelir vergisi matrahının tespitiinde indirilebilmek-

tedir. Bu koşulların başında ödemenin belgelendirilmesi gelmektedir.

Maliye Bakanlığınca yayımlanan 256 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğ’inde, prim ve katkı payı ödemelerinin indirim konusu yapılmasında, sigorta veya bireysel emeklilik şirketlerince düzenlenen makbuzların yanı sıra diğer kanıtlayıcı belgelerin de kullanılabileceği belirtilmiş ve bu belgelerin de detaylarına yer verilmiştir. Buna göre, üzerinde, prim veya katkı payını ödeyenin adı ve soyadı, ödemenin ait olduğu dönem, ödenen prim yada katkı payı tutarı, ödeme yapılan sigorta veya bireysel emeklilik şirketinin ünvanı ve ödeme türüne ilişkin bilgilerin yer alması koşuluyla;

-banka dekontları

-bankaların otomatik para çekme makineleri(ATM) makbuzları

-kredi kartı ekstreleri

-posta çekleri

prim veya katkı payının indiriminde geçerli belge olarak kabul edilecektir

Ayrıca, sigorta poliçesi veya emeklilik sözleşmesinin bir örneğinin (fotokopisinin) işverene verilmesi koşuluyla, sigorta veya emeklilik şirketlerince faks veya e-posta yoluyla katılımcılara gönderilen makbuz örnekleri ile internet ortamında yapılan ödemelere ilişkin olarak bilgisayarından alınan çıktıların da bir ödeme belgesi olarak kabul edilecekleri açıklanmıştır. Bu durumda yukarıda belirtilen belgelerden birinin ya da yapılan ödemelerin tutarı, dönemi ve tarihini gösteren sigorta veya emeklilik şirketlerince düzenlenmiş bir yazı veya ekstrenin, indirimin uygulandığı ücretin ilgili olduğu yılı izleyen yılın ikinci ayı sonu-

na kadar işverene teslim edilmesi gerekmektedir. Herhangi bir sebeple işten ayrılma olması durumunda söz konusu belgeler işten ayrılmadan önce işverene iletilecektir. Ancak, işverence uygun görülmesi halinde, işten ayrılma tarihinden itibaren bir ay içinde de iletilebilecektir.

Sigorta primi ve katkı payının hizmet erbabı tarafından değil de işverenler aracılığı ile ödendiği durumlarda ise, poliçenin veya emeklilik sözleşmesinin bir örneğinin işverende bulunması kaydıyla sigorta veya emeklilik şirketine ödenen ve hizmet erbabının ücretinden kesinti yapılmak suretiyle tahsil edilen sigorta primi ve katkı payları, her bir kişi için yukarıda belirtilen belgeler aranmaksızın vergi matrahının hesaplanması sırasında indirim olarak dikkate alınabilecektir.

3-KATKI PAYI VE PRIMLERİN İNDİRİM KONUSU YAPILACAĞI DÖNEM

Katkı payı ve primlerin vergi matrahının hesaplanması sırasında indirim konusu yapılması uygulaması ile ilgili olarak, bu prim ve katkı paylarının indirim konusu yapılabilecekleri dönem tereddütlere yol açmaktadır.

Katkı payı ve primlerin vergi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilmesi için gelirin elde edildiği dönem ile ilişkili olması ve bu dönem sonuna kadar ödenmiş olması gerekmektedir.

Yıllık beyannamede indirim konusu yapılacak prim veya katkı payının, beyannamenin ilgili olduğu yıl ile ilişkili olması ve bu yılın sonuna kadar ödenmesi, ücretlere ilişkin indirimde ise ücretin ilgili olduğu ay ile ilişkili olması ve bu aylık dönemin sonuna kadar ödenmiş olması gerekmektedir.

Birikimli sigortalar ve bireysel emeklilik sisteminde ödenecek prim ve katkı payları aylık, üç aylık, altı aylık ve yıllık olarak belirlenebilmekte olup, aylık bazda yapılacak indirimde primin peşin ödenmesi veya taksit dönemlerinin bir aydan daha uzun belirlenmesi halinde prim tutarının ödenmiş olması şartıyla, ilgili olduğu aylar dikkate alınarak indirim konusu yapılacaktır. Ücretin %10'u veya %5'i gibi oransal sınırlar çerçevesin-

de kalsa dahi daha sonraki aylara ilişkin peşin olarak ödenen tutarların ödendiği ayda indirim konusu yapılması mümkün değildir.

Yıllık olarak yapılacak indirimde de sadece gelirin ilgili olduğu yıla ilişkin prim tutarının indirim konusu yapılması mümkündür. Örneğin, 1 Temmuz 2005 tarihinden başlamak üzere bir yıllık süre için yapılan ve bedeli peşin olarak ödenen sağlık sigortası priminin altı aylık kısmının 2005 yılına, diğer altı aylık kısmının da 2006 yılına ilişkin beyannamede indirim konusu yapılması gerekmektedir.

4-İLGİLİ OLDUĞU DÖNEMDE İNDİRİLEMEYEN PRIM VE KATKI PAYLARININ DURUMU

Gelirlerini yıllık beyanname ile beyan eden sigortalılar için bu beyannamede zarar beyan edilmiş olması veya oran ve tutar sınırlamaları nedeniyle indirilemeyen bir kısım prim veya katkı payının kalmış olması halinde, bu prim ve katkı paylarının izleyen yıllarda indirim konusu yapılması söz konusu olamayacaktır. Aynı şekilde, aylık dönemler itibarıyla ve tevkif suretiyle vergilendirilen ücretlilerin ödedikleri prim ve katkı paylarının ilgili olduğu ayda indirilemeyen kısmının da, izleyen aylara ait ücretin matrahından indirilmesi söz konusu değildir.

5-GEÇMİŞ DÖNEMLERE YÖNELİK YAPILAN (GECİKMiŞ) ÖDEMELERİN DURUMU

Keza, sigorta poliçesi veya emeklilik sözleşmesi ibraz edilmiş olsa dahi, geçmiş dönemlere ait ödenmemiş prim veya katkı paylarının ve yine geçmiş dönemlere ilişkin olarak yapılan prim ve katkı payı ödemelerinin düzeltme yoluyla ödenmesi, ilgili olduğu dönemin matrahının tespitinde indirim konusu yapılması mümkün bulunmaktadır. Ancak ödemenin geçmiş dönem, cari dönem veya izleyen dönemleri de içeren bir ödeme olması halinde, geçmiş döneme ilişkin prim ve katkı payı tutarı da ödemenin ilgili olduğu kalan aylarda indirim konusu yapılabilecektir.

Örneğin; aylık brüt geliri 1.200,00 YTL olan bir hizmet erbabı 01.01.2006 tarihinde kendi adına hayat sigortası poliçesi satın almış (sözleşme düzenlemiş) olup, ilgili sigorta şirketine Ocak-Haziran 2006 aylarına ait (6 aylık) toplam 300,00 YTL

sigorta primini 12.02.2006 tarihinde defaten ödemiştir. Sözü edilen ücretli sigorta primine ait makbuzu da 13.02.2006 tarihinde işverenine ibraz etmiştir. Aylık dönemlerde ödenmesi gereken özel şahıs sigorta priminin bir defada toplu olarak ödenmesi halinde, ücretin vergi matrahının tayininde, primin bir aylık ücret gelirin (1.200,00 YTL) %5'i olan 60,00 YTL'ye kadar olan kısmı indirim olarak dikkate alınabilecektir. Buna göre, altı aylık toplu ödenen prim tutarı makbuzun ibraz edildiği ay dahil olmak üzere, primin ait olduğu kalan ay sayısına bölünerek kalan her bir aya isabet eden aylık tutar ($300/5 = 60,00$ YTL) tespit edilecektir. Bu tutar Şubat, Mart, Nisan, Mayıs ve Haziran aylarının vergi matrahının tayininde indirim olarak dikkate alınacak, prim ödeme belgesinin işverene ibraz edildiği aydan önceki ay olan Ocak 2006 ayı için ise herhangi bir işlem yapılmayacaktır.

6-SÖZLEŞMEDE ÖDENMESİ ÖNGÖRÜLEN TUTARIN ÜZERİNDE YAPILAN KATKI PAYI VE PRİM ÖDEMELERİ

Yapılan sözleşmede herhangi bir aksi hüküm bulunmaması durumunda, bireysel emeklilik uygulamasında ilgili dönemde ödenmesi öngörülen tıtarın üzerinde ödenen katkı payı

a-ödeme tarihinden önceki son bir yıllık döneme ait ödenmemiş katkı paylarına mahsup edilmekte

b-ödeme tarihinden itibaren azami bir yıllık dönemde ödenmesi gereken katkı payı olarak kabul edilmekte

c-diğer hallerde ilgili ödeme tarihindeki katkı payı olarak kabul edilmektedir

Tebliğde, dönem için belirlenen katkı payının üzerinde ödeme yapılması ve bu ödemenin ileri dönemler için ödenmesi gereken katkı payı olarak kabul edilmesi halinde, ödenen katkı payının ilgili olduğu dönemde indirim konusu yapılabileceği belirtilmiştir

Ayrıca sözleşmede o dönem için ödenmesi öngörülen katkı payı tutarının üzerinde ödeme yapılması ve bu fazlanın ödemenin yapıldığı dönemde ilişkin katkı payı olarak kabul edilmesi ha-

linde, indirim hakkı sadece o dönemle ilgili olarak kullanılabilecek olup oran ve tutar yönünden sınırlamalar nedeniyle indirilemeyen kısım, daha sonraki dönemlerde indirilemeyecektir

7-BİRDEN FAZLA İŞVEREN OLMASI DURUMUNDA ÜCRETİLERİN İNDİRİM KONUSU YAPABİLECEĞİ PRİM VE KATKI PAYINDA ÜST SINIR

Birden fazla işverenden ücret alınması durumunda, yıllık asgari ücrete ilişkin miktar sınırlamasının ücretli tarafından verilecek bilgiler çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir. Bu anlamda özellikle yıl içinde işe başlamalarda ileride doğabilecek sorunları önlemek açısından ücretliden sigorta primi ve katkı payı konusunda daha önce yapılan uygulamalarla ilgili olarak yazılı bilgi alınması ve uygulamanın bu bilgiler dikkate alınarak yapılması gerekmektedir.

8-BİRİKİMLİ HAYAT SİGORTALARINA ÖDENEN PRİMLERİN BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE AKTARILMASI

Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun Geçici 1'inci maddesi hükmü, kişilerin birikimli hayat sigortalarındaki birikimlerinin tüm hak ve yükümlülükleri ile bireysel emeklilik sistemine aktarılmasını mümkün kılmaktadır.

Sigortalı olacak kişinin tercih hakkını kullanıp, birikimli hayat sigortalarındaki primlerini bireysel emeklilik sistemine aktarması halinde, aktarma tarihinden sonra yapılacak katkı payı ödemeleri, hayat sigortası poliçesi 07.10.2001 tarihinden önce düzenlenmiş bile olsa, yeni hükümlere göre indirim konusu yapılacaktır. Yani, indirim konusu yapılacak katkı payının üst sınırı, sigortalı adına hesaplanan sigorta primi tutarı kadar değil brüt ücretinin % 10'u kadar ve yıllık bazda asgari ücretin yıllık tutarı kadar olacaktır.

9-SONUÇ

Maliye Bakanlığı tarafından, 10.08.2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 256 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği ile, bireysel emeklilik sistemi ve şahıs sigortaları için ödenen katkı payı ve primlerin gelir vergisi matrahının hesaplanmasında indirimi ve bu indirime ilişkin olarak

katkı payı ve primlerin belgelendirilmesi konularında yapılan açıklamalarda;

-Prim ve katkı payı ödemelerinin indirim konusu yapılmasında, sigorta veya bireysel emeklilik şirketlerince düzenlenen makbuzların yanı sıra diğer kanıtlayıcı belgelerin de kullanılabileceğine ve bu belgelerin detaylarına,

-Yıllık beyannamede indirim konusu yapılacak prim veya katkı payının, beyannamenin ilgili olduğu yıl ile ilişkili olması ve bu yılın sonuna kadar ödenmesi, ücretlere ilişkin indirimde ise ücretin ilgili olduğu ay ile ilişkili olması ve bu aylık dönemin sonuna kadar ödenmiş olması gerektiği,

-Ücretin %10'u veya %5'i gibi oransal sınırlar çerçevesinde kalsa dahi daha sonraki aylara ilişkin peşin olarak ödenen tutarların ödendiği ayda indirim konusu yapılmasının mümkün olmayacağı,

-Yıllık beyannamede zarar beyan edilmiş

olması veya oran ve tutar sınırlamaları nedeniyle indirilemeyen bir kısım prim veya katkı payının izleyen yıllarda indirim konusu yapılmasının söz konusu olamayacağı,

-Aylık dönemler itibarıyla ve tevkif suretiyle vergilendirilen ücretlilerin ödedikleri prim ve katkı paylarının ilgili olduğu ayda indirilemeyen kısmının da, izleyen aylara ait ücretin matrahından indirilmesinin mümkün olamayacağı,

-Birden fazla işverenden ücret alınması durumunda, yıllık asgari ücrete ilişkin miktar sınırlamasının ücretli tarafından verilecek bilgiler çerçevesinde yürütülmesi,

-Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'nun Geçici 1'inci maddesi hükmü, kişilerin birikimli hayat sigortalarındaki birikimlerinin tüm hak ve yükümlülükleri ile bireysel emeklilik sistemine aktarılması,

konularına yer verilmiştir.